

Ösztönzők, példák — innen-onnan

Emberek válogatja, kit mi ösztönöz. Pénz, siker, hírnév, hiúság... Olyasmint manapság már nem is igen érdemes, illik jelezni, mint küldetésadat, értékre-mítés, alkotásvágy... Fellelkesítőnek tűnhetnek ez utóbbi fogalmak, és hozzájuk hihető, emberközeli példákat találni sem könnyű. Hegedűs Péter riportert a vasárnap délelőtti „Rádiomagyar”-ban mégis erre vállalkozott. Változó sikerrel.

Bizton határozottan érezhetjük a rádióhallgató az egészségügy területéről vett két „példabeszédet”. Ki ne érzékenyülne el, ha gyermekáldásról esik szó, vagy az orvosi műhibák elkerülése van terítéken? Ezek a témák azonban kevés magyarázatot igényelnek, mert különben túl direktnek, szájbarágottnak tűnnek. Érdemes ez a magazin első két riportjára, sőt a Zsolnai József pedagógussal készített beszélgetésre is. Nem mintha az anyanyelvi nevelés elhanyagolható lenne (sőt), de csupán lobogó küldetésűddal aligha teremthető meg filozófiáink univerzális embere. A pedagógus szerint a hátrányos helyzetű az óvodában kezdődik. (De lehet, hogy még korábban!)

A belső ösztönzőkhöz keresett további példák szerencsésebbnek mondhatók. Tolnay Klári színésznő mint valami messzeségek vándora szóló művészi pályájának végéről és arról, miként kerés új célokat, feladatokat magának. A riport nem mondta ki, csak sejtette, hogy mi ösztönzi erre a 70 éves színésznőt. Mint ahogy rejte marad az is, mi készíti a 72 éves rokkant öregurat — ki a példaképeit, hol az irodalomból, a történelemből, hol pedig a zene világából veszi — állandó munkára?

Természetesen a patriotizmus is lehet ösztönző erő, melynek bizonyításához azonban nemigen szolgált új adalékkal a kemecsei községi tanács elnöke. Eddig az élet „sűrűjéből” vett példák! Egy elemző műsor azonban nem műsor, ha nincsenek elméleti, filozófikus betétei — vélekedhetett a szerkesztő, Kovalik Márta. Így kapott szót Ancsel Éva filozófus és Mezei András író.

Nemigen szoktuk bevallani a kudarcainkat, noha azok természetes velejárói az életnek. És a kudarcok is ösztönözhetnek, sőt tanulhatunk belőlük! Bármennyire is kétkedve fogadjuk el a fenti bölcseségeket, az igazságát aligha tagadhatjuk. Sajnos, tény, hogy a kudarcok ritkán vezetnek a siker, az elégedettség felé. Mint ahogy korántsem olyan egyszerű a szellemi, a biológiai, a fizikai energiákat az értéktérítés szolgálatába állítani. Mezei András az értelmes munkára ösztönző eszközökről beszélt, amely felgyorsíthatja a különböző innovációs folyamatokat.

Külső, belső ösztönzők, példák innen-onnan. Hogy egy Madách-pláciummal éljünk, de „hidnyak az összhangozó értelem...”
BODZSAR ERZSEBET

Fiatalok — szabad időben

Igények és szokások

HANGSÚLYOSAN foglalkozunk az élet minden területén az ifjúsággal, s ekképpen a legkülönbözőbb színter is: beszédtema a kirívó viselkedés, töprengés oka az ifjúsági klubok helyzete, felháborodás és mellette bizony rokonszenvező alig-vállvonás tárgya a tizen-, huszonevesek alkoholfogyasztása. Elharmarkodott ítékezés, a tapasztalatok legzélsőségesebb általánosítása, elmélyülten tudományos igényességgel mélyremerítés és belőle kiinduló társadalmi tevékenység, céljainkat szolgáló rendelkezések, intézkedések. Sok minden együtt található, ellentmondásosan tarka a kép, ha azt nézzük, hogyan ítélik meg (és el) a mai ifjúságot. Mind ebben rejte van, milyen felelősséget érünk a számottevő réteg életviteléről, lehetőségéről és jövőjéről.

Gyakorta csapnak össze merőben szembenálló vélemények, pro és kontra kinyilvánítva példákat, sokféleség kerekedve ki a tapasztalatok megvitásából. Mind ez nem csak a baráti beszélgetésekből, családi eszmecserekből, utcai gyors véleményezésből és kritikus megjegyzésekből, tömegkommunikációs példa-adalékokból kerekedik, hanem szociológiai tanulmányokból is — attól függően az általánosan érvényesülő jellemzőket, vagy az ifjúság belüli rétegek tipikus vonásait kívánják közzétenni.

A fiatalokat ezerféleféleképpen tartjuk számon: mint szorgalmas diákokat, mint tankönyvtől menekülő, csavargó hajlamúakat, mint a tudomány és technika korának értő letéteményeseit és mint a munkátlanságot áhítozókat, ámulatot kelto tehetéseket és a könnyű műfaj bandázásaiban „bűnösöket”. Ki-ki a saját tapasztalatából, friss benyomásaiból mást és mást említ jellemzőül. A maga nemében, egyediként mindegyik igaz: a Szegei Ipari Vásáron kiállított számítógépekkel bennfentesként foglalatokodó-játszók és az ifjúsági napok kezdő óráiban máris botránkozató, részegen rogyadozó-féláultak egyaránt a korosztályhoz, a 15—29 évesekhez tartozók. Ez is, az is igaz, de az ifjúság mégsem csak ilyen, vagy csak olyan. A közfelfogásnak sem csak egyes jelenségekből kell kiindulni, akik pedig munkájuk során különböző mértékben felelősséget vesznek magukra az ifjúságért, érvényes és lehetőleg pontos képpel kell, hogy rendelkezzenek. Ekképpen hasznos és lényegelő a művelődésméleti nyári egyetem program-összeállítása, amelyben a közművelődés dolgozóinak a szabad idő szemszögéből olyan témakör feltárását nyújtja, hogy a kétféle létszámot meghaladó réteg közösségi formálásában hasznosítható legyen. A szabad idővel foglalkozó referátumok kezdeteként Kormos Sándor kandidátus, a Művelődési Minisztérium főosztályvezetője előadásában pontos megvilágítást kapnak a fiatalok szabadidős szokásai, a kutatási eredmények, szociológiai felmérések és adalékok nyomán.

KITÜNIK, hogy a fiatalokra kettős tendencia érvényes, együttesen: egységesebbé vált a korosztály ez egyes területeken,

példaként az öltözködésben és még a szabad idő eltöltésében néhány általános vonásban, ugyanakkor az utóbbi időben az erőteljes differenciálódás is látható, munkahelyi, családi, lakóhelyi jellemzőkből eredően. Általánosan megragadható a szabad idő szokások pozitív tendenciái is — tevékenységcentrikusság — aktivitás, a legzélsőséges körű tevékenységformákban — uralkodó a közösségi vonzódás és nőtt az igényesség a szokásokban. Az igényesség lehet technikai vonatkozású, az eszközök, híradástechnikai berendezésekre utaló, de a művelődés, a történelmi ismeret és önismeret szintjére érvényes ugyanígy. Tévesnek bizonyul az a felfogás, mely szerint az ifjúságban belül bármilyen iskolázottsági és más mutatókat nézve is markánsan érzékelhető lenne a „tömeg és elit” kettősége, s hogy az utóbbi tanultabbak-műveltebbek szokásait, akár olvasáskultúráját az elmélyültség jellemezné. Eppenséggel a felületesség fedezhető fel, s a kevésbé iskolázott rétegek hasonlóképpen közelítenek ehhez például a felületesség bár, de viszonylag rendszeres olvasás térhódításával. Számos közös jellemző érvényes a fiatalok egészére, a fizikai dolgozó, a felsőoktatási hallgató, a középiskolás megosztás közötti elenyésző kicsiny különbségekkel, történetesen az otthoni művelődés időmennyiségében, az amatőr művészeti tevékenységek egyéni, vagy közösségi térnyerésében (a szakmunkástanulók között például különösen magas az amatőrfilmek, fotók és más technikai eszközököt igénylő alkotó tevékenységet végzők aránya). Pontosan látható — az utóbbi tíz évet vizsgálva — az iskolai végzettség emelkedése, a felső- és középfokú oktatásban egyaránt, az általános iskolát végig nem járt fiatalok aránya pedig 12 százalékról 5 százalékra csökkent. (Elégedettségre nincs ok, hiszen az utóbbi, számszerűségében 120 ezer ifjú embert jelent.)

A NYÁRI EGYETEM hallgatói fontos ismereteket és hasznos adalékokat kaptak munkájukhoz, a kutatások alapján kirajzolódott típusok, szabadidő-eltöltési modellek révén. Nyilvánvalóan irányulhatott figyelmük — és mindannyiunk figyelmé — a lakóhelyi fiatalok sivar szabadidős lehetőségeire, a városi értelmiségi és szellemi dolgozó ifjúság „otthonülő” befelé fordulására, a faun élő munkásfiatalok hangsúlyos szórakozási törekvéseire és azoknak a típus-csoportjára, akiknek a szabadidős szokásait az egyik szociológiai munka tanúsága szerint a semmi jellemzi, akik a kulturális kínálatól immunisak, s akik a negatív környezeti hatásokra könnyen hangolódhatnak. A káros az, ha azt mondjuk „csavargók”, velük nem megyünk semmire. Ahogyan mindannyiunk leckéje, úgy a közművelődésben dolgozóké is, hogy másképpen reagáljunk, segítve, közös érdekből.

B. P.

Könyvszemle

Baka István: Szekszárdi mise

Két verseskötet után novellákkal és egy színjátékkal jelentkezett a tehetséges, fiatal szegedi költő. *Baka István* ebben a Szekszárdi mise című kötetben sem tagadta meg önmagát, tömör és rövid írásokat válogatott és kiadványba. De lírai ihletességétől sem tartotta távol alkotásait. Így verbeli költő prózáját és drámai munkáját olvashatják azok, akik kézbeveszik a most megjelent kötetet.

A címadó novella érzéletes írói sejtet. Képi alkotása azonban sajátos hangvételű költészetéből való: kissé bizarr, realiztikusan abszurd. A Szekszárdi mise egy valaha élt szekszárdi amatőr zenész, Séner János portréját rajzolja meg, és alakját, tehetségét, művészetét az azonossági jegyek alapján Liszt Ferenc életével veti össze. A párhuzamokat, a különbözőségeket kimutassa és érzékelttesse a nagy híru zenész pályafutása mellett a kisvárosi attitűd visszatetsző jelenségeit. Művészi ambíciói mellett így elsősorban a lelki tragédiáját helyezi a középpontba. Arnyalt ábrázolása lehetőséget teremt arra is, hogy a környezetében sürgő-forgó embereket is megrajzolja, és szatirikus vonásokkal határolja körül a blaszfémiába forduló jelenségeket.

Novelláinak egyes részletei erőteljes szimbolikus jelentést kapnak, az elbeszélő Baka István költői asszociációkkal hidalja át a mondandó mélyebb rétegeit, hogy a többértelmű és a sejtelmest így beépíthesse az elbeszélés szövetébe. Esszéértékű prózáját, ha összevetjük kezdeteivel ismerkedtek a gyerekek tíz napon át, július 20-tól 30-ig Árpádhalmon.

„A játékhoz sok munka kell. De amikor ez a munka a játék élményét adja, nem érezzük többé munkának” — Peter Brooknak, a világhírű angol színházrendezőnek e néhány sorát választotta az olvasótábor mottóul. *Játszva tanulni és tanulva játszani* — ez jellemezte a foglalkozásokat, melyek hét-nyolc főből álló kiscsoportokban zajlottak *Trabalka István* tiszaszigeti népművelő, valamint *Kelemen Erzsébet*, *Kovács Tünde* és *Varga Margit* tanárképző főiskolai hallgatók vezetésével. Tóth Rita szentesi könyvtáros, a tábor vezetője és helyettese, Blaskó Jánosné gondoskodtak arról, hogy igazi színházi élményeket is nyújtson a tábor. A résztvevőket autóbusszal vitte Gyulára, a Vár-színházba Módos Péter és itt a Földön is című történelmi drámájának megtekintésére. *Arokosi Árpád*, a Szolnoki Szigligeti Színház fiatal

felett lebegő lány a *Transzcendens etüd* (szintén a kötet egyik írása) drámai változata. A színjáték hangvétele és írói modora nagyban hasonlít Weöres Sándor *Holdbéli csónakos* című művének hangvételére és emlékeztet Kiss Anna népi szürrealizmusától ihletett játékaira is. Mindez a hasonlóság csak a korszerűség és a megközelítési mód tényezőiben lehet fel. A hangja, ettől függetlenül, eredeti és erőteljes.

Költőisége meghatározó. „Az öregasszony fölkapta a tekintetét: az égből nagy pelyhekben szállingózott a jök. Fekete kendőjére, rongyaira telepedtek a pelyhek, mint a teremtés második napján a mennybolt fekete ürességére a csillagok” — jelenít meg a *Transzcendens etüd* lapjain. Míg a színjátékban így tesz önvalómat a Vándor: „Még egy éjszakát töltöttem a Völgyben, az égre bámulva álmatlanul, s láttam újra: a csillagok csak üvegcserepek egy kerítésen, melyen át soha nem juthat ember száva Isten színe elé...”

Intellektuális prózát ír Baka István, nem keményet, hanem inkább líraian nehezet. Megértéséhez kellő asszociatív tudás szükséges, követéséhez elmélyült meditatás az alakok, a szavak, a ki nem mondott mondatok fölött.

Végül is rangjához méltó színvonalas kötettel jelentkezett Baka István, bizonyítandó mélyebb rétegeit, hogy a többértelmű és a sejtelmest így beépíthesse az elbeszélés szövetébe. Esszéértékű prózáját, ha összevetjük kezdeteivel ismerkedtek a gyerekek tíz napon át, július 20-tól 30-ig Árpádhalmon. „A játékhoz sok munka kell. De amikor ez a munka a játék élményét adja, nem érezzük többé munkának” — Peter Brooknak, a világhírű angol színházrendezőnek e néhány sorát választotta az olvasótábor mottóul. *Játszva tanulni és tanulva játszani* — ez jellemezte a foglalkozásokat, melyek hét-nyolc főből álló kiscsoportokban zajlottak *Trabalka István* tiszaszigeti népművelő, valamint *Kelemen Erzsébet*, *Kovács Tünde* és *Varga Margit* tanárképző főiskolai hallgatók vezetésével. Tóth Rita szentesi könyvtáros, a tábor vezetője és helyettese, Blaskó Jánosné gondoskodtak arról, hogy igazi színházi élményeket is nyújtson a tábor. A résztvevőket autóbusszal vitte Gyulára, a Vár-színházba Módos Péter és itt a Földön is című történelmi drámájának megtekintésére. *Arokosi Árpád*, a Szolnoki Szigligeti Színház fiatal

POLNER ZOLTÁN

Emléktábla

Bálint Sándornak

Bálint Sándor néprajz- és árpádalmi parkerdőben avatja föl a szegedi Pálffy u. 72. szám alatti szülőházánál. Délután 6 órakor dr. Péter László kandidátus, irodalomtörténész tart előadást a jeles tudósról a szeged-tápi művelődési házban, majd levetítik a Bálint Sándorról készített portréfilmet.

Gyermekrajzpályázat

A Magyar Olimpiai Bizottság és a Művelődési Minisztérium által kiírt sport témájú országos gyermekrajzpályázaton szép sikerrel szerepelnek megyénk kisiskolásai. Összesen 3056 rajz került a zsűri elé, ebből 146 művet találtak kiállításra alkalmasnak, s a közel másfélszáz rajz között 20 szegedi, makói és mártélyi diák munkája kapott helyet.

A budapesti városligeti műjéppályázat épületében augusztus 3-tól 12-ig látható kiállításon Lázár Pálné szegedi rajztanár 11 tanítványa val.

Olvasótábor Árpádhalmon

Negyedik éve rendeznek az árpádalmi parkerdőben olvasótáborot a szentesi és a városkörnyéki községek kisdiákjainak. Az ötlet Blaskó Jánosné, a nagymagocsi könyvtár vezetőjétől származik.

Volt is mire építeni terét. A parkerdőben áll a művelődési ház, benne hét-ezer kötetes könyvtár. A nagy, füves térség ideális hely a sátorozásra. (Itt tartják minden évben a megyei klubtalálkozót is.) A közelben focipálya van. Szóval, minden együtt volt a táborozáshoz. Utóbb a feltételek tovább javultak, amikor elkészült a korszerű vízes-blokk (sok KISZ-es fiatal társadalmi munkájával). Blaskó Jánosné a szentesi könyvtár munkatársaival közösen évről évre megpályázta a Hazafias Népfőnt Országos Tanácsának anyagi támogatását, és azt meg is kapták, ami bizonyítja ötleteik életrevalóságát, munkájuk eredményességét.

A tábor programját mindig úgy állítjuk össze, hogy olyan dolgokról essen szó, amelyekről az általános iskolában nem, vagy alig hallanak a gyerekek. Így került a középpontba a régészeti, az irodalom kapcsolata a képzőművészethez és a

zenehez, illetve ebben az évben a színház- és drámatörténet. Az európai színjátékszás bölcsőjével, az ókori görög színházzal, Shakespeare és Moliere színpadával és a magyar színjátszás kezdeteivel ismerkedtek a gyerekek tíz napon át, július 20-tól 30-ig Árpádhalmon.

„A játékhoz sok munka kell. De amikor ez a munka a játék élményét adja, nem érezzük többé munkának” — Peter Brooknak, a világhírű angol színházrendezőnek e néhány sorát választotta az olvasótábor mottóul. *Játszva tanulni és tanulva játszani* — ez jellemezte a foglalkozásokat, melyek hét-nyolc főből álló kiscsoportokban zajlottak *Trabalka István* tiszaszigeti népművelő, valamint *Kelemen Erzsébet*, *Kovács Tünde* és *Varga Margit* tanárképző főiskolai hallgatók vezetésével. Tóth Rita szentesi könyvtáros, a tábor vezetője és helyettese, Blaskó Jánosné gondoskodtak arról, hogy igazi színházi élményeket is nyújtson a tábor. A résztvevőket autóbusszal vitte Gyulára, a Vár-színházba Módos Péter és itt a Földön is című történelmi drámájának megtekintésére. *Arokosi Árpád*, a Szolnoki Szigligeti Színház fiatal

rendezője a színpadi mesterség kulisszatitkaiba avatta be a táborozókat: *Bácskai János*, a Szegedi Nemzeti Színház művésze pedig humoros irodalmi összeállításal lepte meg a gyerekeket. A színház történeti kalendáriumok során szó esett a reformkori magyar színházi törekvések egyik vezéralakjáról, a szentesi származású Tóth Józsefről, akiről — valljuk be — mi, felnőttek sem tudunk sokat, még szülővárosának polgárai sem. Ezért mindenképpen hasznos volt, hogy a tábor résztvevői megismerhették munkásságát.

Az olvasótáborba minden évben olyan gyerekeket várnak, akik szeretnek olvasni, erre azonban otthon kevés a lehetőségük, vagy az idejük. Vannak közöttük gátlások nehezen oлдóú iskolások is. A táborozás, a játék, kirándulás, a sikerélmények (mert nincs olyan gyerek, amelyik valamiben ne tünne ki) oldják a visszahúzókat gátlásait, felszínre hozzák a bennük rejtőző adottságokat, tehetségeket. A táboroztató népművelők, könyvtárosok ezzel a pedagógusok iskolai nevelőmunkájához járulnak hozzá nem kis mértékben.
P. M.